

Tjänsteskrivelse

Datum

2025-01-07

Vår referens

Daniel Pamp

Utredningssekreterare

Daniel.Pamp@malmo.se

Remiss Justitiedepartementet - Förbud mot äktenskap mellan kusiner och vissa andra nära släktingar

GRF-2024-22843

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har gett grundskolenämnden möjlighet att yttra sig gällande justitiedepartementets remiss "Förbud mot äktenskap mellan kusiner och viss andra nära släktingar".

Remissen innehåller väldigt lite som berör grundskolenämndens verksamhet vilket grundskoleförvaltningen lyfter i sitt förslag till grundskolenämndens yttrande. Det som kan tillföras är det är av vikt att hänsyn tas till elevernas situation om de är barn till vårdnadshavare som är kusiner med varandra eller som har en släktrelation som blir begränsad enligt remissens förslag och att det finns stöd att få för eventuella följder av ett förbud. I övrigt anser grundskoleförvaltningen att det är svårt för grundskolenämnden att yttra sig i frågan då det som sagt inte rör den verksamhet grundskolenämnden bedriver.

Förslag till beslut

Grundskolenämnden föreslås besluta

1. Grundskolenämnden godkänner grundskoleförvaltningens förslag till yttrande

Beslutsunderlag

- Förbud mot äktenskap mellan kusiner och vissa andra nära släktingar (Ds 2024:20)
- G-Tjänsteskrivelse Remiss Justitiedepartementet - Förbud mot äktenskap mellan kusiner och vissa andra nära släktingar
- Yttrande GRN 250129 Remiss Justitiedepartementet - Förbud mot äktenskap mellan kusiner och vissa andra nära släktingar

Beslutsplanering

Grundskolenämndens arbetsutskott 2025-01-17

Grundskolenämnden 2025-01-29

Beslutet skickas till

Kommunstyrelsen

Ärendet

Kommunstyrelsen har gett grundskolenämnden möjlighet att yttra sig gällande justitiedepartementets remiss ”Förbud mot äktenskap mellan kusiner och viss andra nära släktingar”. Nedan är sammanfattningen av remissens innehåll och grundskoleförvaltningens bedömning.

Uppdraget

Utredaren har getts i uppdrag att ta fram ett förslag till förbud mot äktenskap mellan kusiner. Syftet är att skapa en uppdaterad och ändamålsenlig reglering som motverkar hedersförtryck och äktenskap som ingås till följd av påtryckningar eller annan påverkan. Utredaren ska inhämta faktaunderlag om orsaker till och effekter, såväl medicinska som samhälleliga, av kusinäktenskap och, i den mån det behövs för uppdraget, äktenskap mellan andra nära släktingar. I uppdraget ingår att analysera behovet av och förutsättningarna för ett förbud mot kusinäktenskap och att lämna förslag till ett förbud mot kusinäktenskap i äktenskapsbalken. Utredaren ska bedöma om särskilda regler om äktenskapsskillnad bör gälla om ett äktenskap har ingåtts mellan kusiner trots att det inte är tillåtet och ta ställning till vilken verkan kusinäktenskap som har ingåtts i ett annat land bör ha i Sverige.

Dessutom ska utredaren överväga om reglerna om äktenskap mellan andra nära släktingar bör ändras och, oberoende av vad utredaren kommer fram till, lämna förslag på hur äktenskap med halvsyskon och med föräldrars syskon kan förbjudas.

Ett förbud mot kusinäktenskap

Hedersrelaterat våld och förtryck innebär att människor, främst flickor och kvinnor men även andra, begränsas i sina liv och utsätts för påtryckningar och våld i syfte att upprätthålla gemensamma normer och värderingar. Det handlar bland annat om krav på giftermål och val av äktenskapspartner. Även utanför en tydlig hederskontext kan arrangerade äktenskap förekomma med inslag av påverkan från familj och släktingar. Trots lagstiftningsåtgärder och andra insatser är tvång och andra påtryckningar i samband med ingående av äktenskap fortfarande ett problem i Sverige. Detta gäller särskilt för unga som lever i sammanhang med hedersnormer och oskuldskrav före äktenskap. Mot denna bakgrund är det tydligt att ytterligare åtgärder behöver vidtas. Det är inte möjligt att utifrån offentliga register få några heltäckande uppgifter om

släktskap mellan makar som bor i Sverige, i vart fall inte på befolkningsnivå. Det går alltså inte att säga hur många personer i Sverige som är gifta med en kusin. Inhämtat underlag talar dock för att kusinäktskap historiskt sett har förekommit i mycket begränsad omfattning i landet. Under de senaste decennierna har det skett demografiska förändringar i Sverige. Bland annat har inflyttningen ökat från andra länder där kusinäktskap är vanligt förekommande, framför allt från Mellanöstern, Asien och Afrika. En slutsats som bör kunna dras är att den ökade inflyttningen från sådana länder också har inneburit en ökning av antalet kusinäktskap i Sverige. Det har framkommit att kusinäktskap utövas som ett inslag i vissa traditioner och sedvänjor. Äktskap i sådana sammanhang är inte sällan arrangerade på så sätt att valet av partner är en angelägenhet för flera och att det finns krav och förväntningar på att familjens, släktens eller ett större kollektivs intressen sätts före individens. Det har också framkommit att kusinäktskap förekommer i samband med utövande av hedersnormer. Vid många av de kontakter som förekommit med organisationer som verkar mot hedersförtryck har förmedlats att kusinäktskap ofta är förenade med tvång eller olika grader av ofrihet. Kusinäktskap beskrivs ha ett samband med efterlevande av ett oskuds- och kyskhetsideal för flickor och kvinnor som lever i en hederskontext och bidra till att stärka hedersnormer och underlätta kontroll av flickor och kvinnor. Mot denna bakgrund görs i promemorian bedömningen att det vid kusinäktskap finns en särskild risk för att flickor och kvinnor, men även andra, utsätts för hedersförtryck, tvång och annan ofrihet.

I uppdraget har även ingått att redovisa vilka medicinska risker det finns för barn vars föräldrar är kusiner. Bedömningen har gjorts att det finns en ökad risk för sjukdom och funktionsnedsättning hos barn vars föräldrar är kusiner. Detta förhållande har dock i sig inte bedömts tillräckligt för att motivera ett förbud mot kusinäktskap.

I promemorian föreslås att ett förbud mot kusinäktskap införs i äktenskapsbalken. Ett sådant förbud bedöms kunna bidra till att motverka hedersförtryck och annan ofrihet i samband med ingående av äktskap och utgöra ett komplement till andra åtgärder på området. Det föreslås att förbudet inte ska vara förenat med en möjlighet till dispens. Bedömningen görs att ett dispensförfarande skulle få till följd att ett förbud mot kusinäktskap inte blir en tillräckligt effektiv åtgärd för att uppnå det avsedda syftet med lagstiftningen. För det fall ett kusinäktskap skulle ingås trots förbudet föreslås att en make ska ha rätt till äktenskapsskillnad utan föregående betänketid. Talan om äktenskapsskillnad ska i dessa fall även kunna föras av allmän åklagare.

Hinder mot äktskap mellan andra nära släktingar

I uppdraget har även ingått att överväga äktenskapshinder mellan andra nära släktingar. I detta sammanhang har framkommit att äktskap mellan sysslingar är vanligt

förekommande i delar av världen och att sådana äktenskap även förekommer i hederskontexter i Sverige. Det bedöms dock att ett förbud mot äktenskap som omfattar sysslingar skulle vara en alltför långtgående inskränkning. Detsamma gäller äktenskap mellan en kusin och en annans kusins barn. Det förslås därför inte att dessa släktskap ska omfattas av något äktenskapshinder. När det gäller äktenskap mellan syskon och syskons avkomling har det inte framkommit att sådana äktenskap förekommer i någon nämnvärd utsträckning, varken i hederskontexter eller i andra sammanhang. Eftersom sådana äktenskap innebär ett ännu närmare släktskap än det mellan kusiner, för vilket ett förbud föreslås, görs bedömningen att den mest ändamålsenliga och konsekventa regleringen är att ett förbud även omfattar sådana äktenskap. Det föreslås därför att det ska införas ett förbud mot äktenskap mellan dem, av vilka den ena är släkt i rätt nedstigande led med den andras syskon. Redovisat underlag talar för att det i Sverige är mycket ovanligt att äktenskap ingås mellan halvsyskon eller mellan dem som till följd av adoptionsförhållande är att anse som helsyskon. I konsekvens med det föreslagna förbudet mot äktenskap mellan kusiner och vissa andra nära släktingar föreslås att dispensmöjligheten för äktenskap mellan halvsyskon och mellan helsyskon till följd av adoptionsförhållande tas bort.

Erkännande av utländska äktenskap

Bedömningen att det vid kusinäktenskap finns en särskild risk för att flickor och kvinnor, men även andra, utsätts för hedersförtryck, tvång och annan ofrihet gör sig inte gällande bara när ett äktenskap ingås i Sverige utan även i fråga om utländska äktenskap. Detta står till en början klart i situationer där parterna har en anknytning till Sverige, till exempel på grund av att de bor och har sin hemvist här, men av olika anledningar ändå väljer att resa utomlands och ingå äktenskapet där. För det fall utländska kusinäktenskap erkänns, skulle ett äktenskapshinder i svensk lag i dessa fall med lätthet kunna kringgå. Även i situationer där parterna vid tidpunkten för ingåendet av äktenskapet inte hade någon direkt anknytning till Sverige finns ett intresse att motverka hedersförtryck och annan ofrihet i samband med ingående av äktenskap. För att på ett effektivt sätt kunna motverka hedersförtryck i Sverige föreslås att utländska kusinäktenskap inte ska erkännas här i landet. Erkännandeförbudet ska vara generellt och omfatta alla kusinäktenskap, oavsett makarnas anknytning till Sverige vid tidpunkten för äktenskapets ingående. Detsamma ska gälla för utländska äktenskap mellan syskon och syskons avkomling. Erkännandeförbudet ska gälla oavsett om det vid tidpunkten för äktenskapets ingående fanns hinder mot äktenskapet enligt svensk lag. Det ska alltså som huvudregel gälla även utländska äktenskap som har ingåtts förelagens ikraftträdande. För att undvika orimliga konsekvenser för de personer som berörs och för att leva upp till Sveriges europarättsliga åtaganden föreslås att det ska finnas möjlighet att göra undantag från erkännandeförbudet vid synnerliga skäl.

Ikraftträdande- och övergångsregler

Utredaren föreslår att lagändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2026. När det gäller äktenskap som ingås enligt svensk lag ska äldre bestämmelser gälla för ett äktenskap som har ingåtts före ikraftträdandet eller som ingås efter ikraftträdandet med stöd av ett tillstånd som har meddelats före ikraftträdandet. Äldre bestämmelser ska också gälla om en ansökan om tillstånd har kommit in till länsstyrelsen före ikraftträdandet och prövningen sker efter ikraftträdandet. För äktenskap som ingås enligt utländsk lag ska äldre bestämmelser om erkännande gälla för äktenskap som har registrerats av Skatteverket i folkbokföringsdatabasen före ikraftträdandet.

Grundskoleförvaltningens bedömning

Remissen innehåller väldigt lite som berör grundskolenämndens verksamhet vilket grundskoleförvaltningen lyfter i sitt förslag till grundskolenämndens yttrande. Det som kan tillföras är det är av vikt att hänsyn tas till elevernas situation om de är barn till vårdnadshavare som är kusiner med varandra eller som har en släktrelation som blir begränsad enligt remissens förslag och att det finns stöd att få för eventuella följder av ett förbud. I övrigt anser grundskoleförvaltningen att det är svårt för grundskolenämnden att yttra sig i frågan då det som sagt inte rör den verksamhet grundskolenämnden bedriver.

Ansvariga

Peter Lindberg Förvaltningschef